

Fil.lic. Tomas Ohlin var huvudsekreterare i den förra regeringens IT-kommission, initierad av dåvarande statsministern Carl Bildt (m) och med ytterligare sex statsråd.

Tillsammans med riksdagsledamoten Margitta Edgren skrev Tomas Ohlin också en artikel om behovet av datanät i skolan i anknytning till fp-förslaget i 1994 års valrörelse.

Efter förra riksdagsledamoten Kerstin Anér är Tomas Ohlin det närmaste man kan tänka sig en "liberal datapionjär", dvs en person som började syssla med datapolitik långt innan IT-frågorna blivit politiska.

NU: En liberal datapolitik – finns det?
Tomas Ohlin: Ja, det gör det. Vi hade en datagrupp i folkpartiet redan vid mitten av 1970-talet. Naturligtvis var Kerstin Anér med. I gruppen formulerade vi ett antal grunddrag i en "liberal datapolitik". Också nu femton år senare är det intressant att se tillbaka på detta.

– Det är ingen tvekan om att folkpartiet var föregångare i riksdagen när det gäller datafrågor.

NU: Är och var du och har du känt dig som liberal datapionjär?

Ohlin: Nej, det tror jag aldrig att man gör. Men vissa saker har känts särskilt riktiga att arbeta med som t.ex. att starta landets första försök med elektronisk post för envar. En annan sådan har gällt att bryta televerkets monopol. Det var genom ett intensivt politiskt och medialt arbete som dess monopol kunde brytas.

– Glöm inte att telemonopolets försvarare hade väldiga resurser till sitt förfogande för att motarbeta de krafter som ville skapa konkurrens på telekommunikationsområdet. Televerket arbetade under 1980-talet med mångmiljonbelopp när vi andra arbetade ideellt. Det fanns dessutom ingen dialog och ingen aktiv insyn i televerkets ledning – styrelsemötena kunde vara rena envägsdiktaten, har det sagts

När IT-frågorna inte ens var politiska:

"Vi började på 70-talet"

Tomas Ohlin, med i fp-grupp om en liberal datapolitik redan på 1970-talet, nu senast huvudsekreterare i förra regeringens IT-kommission: "Varje människa har rätt till en fredad zon, dit inga datorer når, där ingen Storebror rår. Samtidigt blir samhället allt mer öppet, barriärer av olika slag faller. Jag känner varmt för den ökade öppenheten och tror inte på kontroller av vad vi har i våra egna persondatorer."

mig.

NU: Du menar att för informationsteknologin har en nyckelfråga varit att skapa konkurrens, att avreglera telemarknaden. Men tog inte televerket själva sådana initiativ?

Ohlin: Nej, långt därifrån. Att övertyga televerkets ledning om att telekommunikation är en resurs som mest naturligt hanteras på en marknad, och inte i monopolets hägn, det var som att övertyga Sveriges Radio-koncernen om vikten av mångfald, att mediekonkurrens också i etern är ofrånkomlig.

– Vi var få som då beredde vägen för den IT-revolution som nu känns helt naturlig.

Från konsumentens plats

Tomas Ohlin betonar vikten av att IT-tekniken får en folknära anknytning, att den inte blir en "elitteknologi".

Ohlin: Informationsteknologin är en så generell företeelse att dess räckvidd når de flesta områden. Ett av dessa, det militära, har jag personligen dock undvikit genom åren.

– Allmänt sett är det enligt min mening viktigt att informationsteknologin utvecklas så att den får en konsument- och medborgarnära karaktär. På många sätt har konsumentåtgärder kunnat vidtas just därför att informa-

tion till den enskilde konsumenten kunnat spridas effektivt. Att se till att IT-idéerna får folklig förankring och spridning är därför av största vikt.

NU: Medborgarnära? Det för tankarna till demokratisk förankring?

Ohlin: Ja, jag har känt arbetet med reformer för att stödja kunskapspridning och skapa dialogmöjligheter i samhällsfrågor som den kanske mest fascinerande tillämpningen av nya informationsteknologier.

– För att den enskilde medborgaren skall kunna utöva sina demo-

kratiska rättigheter, måste hon dels vara påläst, veta, dels ha kanaler tillgängliga för att kunna uttrycka sig. Därför är det viktigt med fler kanaler, fler än idag. Då får yttrandefriheten verklig mening och sprids till fler.

NU: Men om vi nu ser på utvecklingen inom t.ex. Internet- eller BBS-områdena – de präglas av oändligt många avsändare. Men hur många läser vad andra vill att de skall läsa på sina datorer? Vad är det för mening då att skriva? Blir det inte som att rita ringar i vatten?

Ohlin: Det är en relevant synpunkt. Riskan finns att med fler datakommunikationskanaler blir allt fler inlägg olästa. Men det finns ändå en sporre i att bli publicerad utan att faktiskt veta att man blir läst. Det finns en stimulans i att just delta.

Och på de elektroniska anslagstavlor vet ingen hur många som kommer att läsa vad.

Teknik bara för några?

Tillbaka till "elit"-tanken. Finns det inte en risk, trots mångfalden av nya kommunikationsmöjligheter, att det blir en "elidemokrati", att det bara blir ett fåtal som kan hantera all ny teknik?

Några få kan allt mer, ibland allt, de flesta däremot hänger inte med?

Ohlin: Så kan det dessvärre bli,

"Internet är i princip inget nytt. Det senaste decenniet har vi i många länder provat sådana tjänster som nu finns på Internet. Vi har då ofta använt en annan typ av standard, videotex.

Det mest spridda systemet av den typen är det franska Minitel-systemet med sju miljoner användare. Det används i Frankrike av nästan var och en, till beställningar, betalningar och informationsförmedling av alla de slag, priset på pizzor, tidtabeller, elektronisk post.

Allt detta har man haft tillgång länge till nu.

Det nya är att dessa erfarenheter gjorts tillgängliga via en gemensam standard som kan nås av alla. Det man inte lyckades med i videotex har nu blivit verklighet i Internet. Det krävs ibland att någon går före och bestämmer standard: i Internetfallet var det Arpa som skapade ett amerikanskt militärt nät som sedan följdes upp på universiteten där systemets flesta barnsjukdomar botades.

Internet når nu många miljoner användare, och det är omöjligt att stoppa expansionen. Det blir allt lättare att skapa nya tjänster i Internet-nätet.

Men vem bär ansvaret?

Det finns ingen som har ett övergripande ansvar för vad som förmedlas via Internet. Nätet är i sanning decentraliserat, till sin natur nästan anarkistiskt.

trots att datorerna är avsedda att kunna hanteras av envar.

– Men vi som tror att kunskaps-spridning är en viktig del i demokratiarbetet får inte förtrötts att göra de nya informativa redskapen så användarvänliga att alla kan ta dem till sig och därmed använda dem i sanning demokratiskt.

– Dessbättre betyder ju telekonkurrensen att telefontaxorna sjunker. Nya teknologier kan göra det mycket billigare att kommunicera.

GUNNAR ANDRÉN

Tomas Ohlin om ansvar för IT-innehållet:

"Nätetik behövs"

Är detta bra eller dåligt?

Vore det bra med en "ansvarig utgivare"?

Det är en svår fråga. Nätet rymmer många typer av dialoger mellan personer och organisationer som inte till formen lämpar sig för ansvarstagande av publiceringstyp.

Tjänster finns av alla de slag, glädjeämnen och bedrägligheter.

Det trista är de avarter som följer med, pornografi, förmedling av förbudna

varor och tjänster, vapenhandel, knark, kriminella kontakter.

Vad gör vi åt avarterna?

Det låter sig knappast göra att skapa en central telepolis som håller ordning och reda. Ordning i en del av nätet kan snabbt leda till ökning av graden av oordning i andra delar. Men det finns förespråkare som menar att den nätansvarige, operatören, skall kunna ställas till svars för vad som sprids i nätet.

I USA finns ett senatsförslag i den riktningen. Yttrandefriheten är då i fara säger andra. Starka skäl finns förvisso att det fria ordet måste vara fritt, också på telenäten.

Regler för barn på nätet

Vad vi kan göra är att verka för god användningsmoral, nätetik.

Etiska nätprinciper har formulerats i flera länder, både för vuxna och barn.

Ett färskt exempel är den Child Safety on the Information Highway som USA-föreningen ISA formulerat.

Där finns regler för minderåriga:

– Jag skall inte lämna ut personlig information, som telefonnummer och namn eller sända bild på mig, utan att ha pratat med någon förälder.

– Jag skall berätta om jag träffar på information som gör att jag känner mig orolig och jag skall inte besvara oroande meddelanden.

– jag skall aldrig via nätet gå med på att möta någon okänd, att gå dit ensam.

– jag skall göra upp regler tillsammans med någon förälder för hur och när vi skall köra på nätet.

Svenska principer

I Sverige intresserar sig bl.a. Informationsproducentföreningen för sådana frågor, och det finns liknande etiska regler för t.ex. universitetsnätet Sunet.

Där bedöms det t.ex. vara oetiskt att försöka få tillgång till information som man inte har rätt till, dölja sin identitet, att göra olaga intrång, försöka störa nätets funktion etcetera."

TOMAS OHLIN

NU ställer en personlig fråga:

Hur är det att vara son till Bertil Ohlin och Anne Wibbles bror?

– Jag är äldre än Anne, och har under den dominerade delen av mitt liv varit Bertil Ohlins son. Det har i vissa avseenden varit en fördel, men en broms i fler.

Kraven från omvärlden var under första delen av mitt liv höga. Det var nog egentligen ingen slump att jag valde att arbeta med datorer, något

som pappa aldrig hade tillfälle att göra.

Det är dock först på senare år som jag blivit mer av Anne Wibbles bror. Men jag känner mig stolt: det är få förunnat att till med i kött och blod få stå så nära så inspirerande ledande liberaler.